

Franckesche Stiftungen zu Halle

Centrum securitatis To gest, Swetlé wymalowánj, gak w samém gediném Bohu, a pokorném se gemu na wssecku ge' wuli oddánj a poddánj wssecka dokonalá ...

Comenius, Johann Amos

[Verlagsort nicht ermittelbar], 1632 [i.e. 1633]

Kap. I.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:hbz:ha33-1-228795](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:ha33-1-228795)

Kap. I Co Bůh, a co Swět,
a gáf wšludp ro Swěte ges
den twor druhom stogi,
wšludo pat Bohem.

Belestawný Bůh, od něhož Swět tento sen ssi swau pl-
 nesti n hplynul, tak ro něm Sveta. aby
gedno drug
hym stalo.
 diwné a mauidke wšludp n šludp wě-
 cy bytnosti spokádat asprowigel, se
 wšludp snc od něho wtegně, ob-
 swlásti pat gedna řazda od druhé,
 swau dependency, to gest, gako jawě
 sjeni nēgafé má, na němž se drží
 a neb gako základ / naněmž stogi.
 Sám jagisté bytná Bytnost gla, Zerab. Sw
ta. Wšludp
 a podstaťná podstať, lechowah, sám bytnost.
 od sebe, sebau, a pro sebe, od wětu na
 wětu justawage, neobsahly, nesko-
 naly, nepreměnný, nerozhnutelný,
 nepostizitelný, blahoslawěs Bůh,
 ředj fromě sebe něco sobě wdeb-
 ně / wídnělného wšludp / ředjiti chrě-
 (cožby Obrazem aeho bylo, a Swo-
 tenjm slawo,) sebe samého tomu ro
A in **stawi**

3 Boha a Bohem

stavit ja zallad: Tak je wydelant
 tento od něho Swět, se wšim co
 obsahuje/ na Bohu wiš a leži wse
 chet: gals Pismo di, je něho, str.
 ze něho, a w něm gsau wsecký wěcn.
 (Ktm. II. 36) a pro Wáli ge° je trwa
 gi, y stwotenn gsau. (Zgem: 4. 11.)
 Erwagi pak Bohem wsecký wěcn,
 nápodobně tak, gals: (.1.) Obraz
 wyrcadle oblestnuty / obrazě žiwým
 od něhož se oblestl: Nebo nech ať ži
 wý tento odstaupi pryč, onen wyrc
 dle hned zmizí. A neb (.2.) gals
 Sein Tělem, od něhož se stíní: tře
 réhož Těla odstawišli w stranu,
 Sein hned ničimž gest. A neb (.3.)
 gals Kolo Cyrcnem se dělagic
 swým centrem, něhož se dělá: Ne
 bo hněli se Centrum i místa swého /
 Otočil se hned trhá, a okolkem bžet
 přestává. A neb (4) gals Srom
 Kofenem swým: Kterž přestane
 li stro° zdržowati, a ge° wláhy dodá
 wati, on se zwrátic wyadne, a na nic
 přigde. Tak sagisté Swět tento ne
 nic, neš widitredný Sein, nemi
 ditedl-

podobnost
 who twero

bliebſného / w ſwěte nepřítuſpítekt.
nēm bydlſchho Bohaz; a widitekt.
nſ wſcable oči naſſich obleſtnuſ
Obraz, tē Newiditekt. lne na wěty ſa
mē ſebau žiwē bytnoſti; A widitekt.
nſ Dkolet / od newiditekt. lného Cen
trum ſe táhnauch; A widitekt. lſ
Serom, i newiditekt. lného ſekene
Boſſtwj wyroſtk. Kteráz Poda
benſtwj patrſnē nām (wáží ſe tdo
pilnē) rozdił mezy Bohem a Swě
tem, to geſt mezy Stwořitelem a St
wořenſm, wſazugl. **¶** Bůh geſt
ſám od ſebe a pro ſebe, bytná byt
noſt, kteráz, by pať ſadného Stwoř
nebyło, wſdyckſ gť, a ſám w ſobě cen
tſ trmá, od wěku na wěky. Swě
pať toliko geſt přſpadnē, pro wůl
Boſſ, a do wůle Boſſ, bytnoſti ſám
i ſebe ſadnē nemage, než i Weha to
liko, gehoſ Stjn, a obleſtnuſ obraz,
Dkolet, a wproſtekt geſt. Geding
wětnił Swět, proto že ſám geding
geſt, aniž fromě něho gať Důh: a
wſſať geding ten Swět rozlčēnſ mē
Stwoř naplnił, proto že neſtíhla byt
A iii. noſti

Roziſt meſſ
Stwořenſm
Stwořtk
lekt

gest wſſeckſo

9

ſwědkem geſi: Země tať aby da-
wala Kameni/a neb ſpolečně ſchā
jegice ſe ſpolu,aby wywodili aine a
gine twory: gako Wyliny,a Eire-
mowj. Dwſſem pal Ziweſſichowě
i rozdiſlných žiwliu powſtawagi,a
podlé toho w rozdiſlných žiwlech byt
magl. Ryby gſau žwody,a w wodě:
Ptactwo i wětru,a w wětru. Země
plazowě i Země a w zemi. Ohniſil
(Pyrauſta) i Ohně a w Ohni iť.
Wſſeckſo to wſſat s ſtmiſſenim ai-
ných žiwliu,gatſi či ptirozent. Wi-
dime tedy ſe wſſecky twěcy i Boha
plynau/a wſſat gedny ſtrie dru-
hě; tať gako ſe zgedně Soudnice
na mnoho ſtran woda vo trubách
rozcházš. Cenuſi k plněgſſimu ge-
ſſiě pochopeni,widj mi ſe na pſed do
ſtancě, o Stromu a Koſenu ge-

ptirozent
Ewita 2,
Stromu

Podobenſtwj,ſſiě poroznrcy: a ne-
bude bez wſtſtu.

Předně jagiſſi,Co na Stromu po-
twrchně hledj,widime Kamen geſt
a n b Peſi, Karoleſti,liſt,Dworce:
Coſ pak newidime,ale rojumſme/

Widj edně
ſtogi na Ne-
widj edně

geſt poſ

to ; Boha a Bohem
gest pod Zemi vkrutj Koten, něhož
Strom wyrostl, a na němž stogi.
Tak to světl, co widjme, gest Nebe,
Země, Moře, a rozličnj mnych Tvo-
rotel: Což pak newidjme, ale tomu
wšsemu za základ státi rozumjme,
Důh gest, tagna, vkrutá, smyslám
newochopecdná, bytnost, a tostat bez
njž Stwór státi nemůže, ba ani se stá-
ti, nemohl.

2 Za tím/ co loll gest na Stromě, až
do toho neymenššho pupence, tose-
cto ; Kotene, ne odginud, pocházj.
Z kotene jagistě neyblíž wystupuge-
fmen/ ; fmeně wyrostá haľuž: ha-
ľuž se zase na Karolesti roztrošagi,
wěššj a menššj: ; Karolesti rostaui
wěšwe: ; Wěšwowj list, kwět, a D-
wece. Tak ; Boha, wěčného toho
Kotene, wyplěwa Bytnost: Za se
děšj na Duchoreni a Čelešnu, a
tak wšdy dále až do té poslednj oso-
bně bytnosti qedné každě wěč. Kto-
mu, gaľož Strom od Kotene stí-
wěčma ;

3 Bytnost stí,
wěč. Wěč.
stí.

1. Splu a moc. Kotenem jagistě
stogi

gest roſſeco

21

ſtogi, aby ſe nezvrátil. 2. Vláh
a živost: i Kořene jagiſtě miſu pige
a po ratoleſtech roziſla, giž ſe ony ob
živu gi, zeleu gi, kvetau, roſtau.

3. Vtirozeni a vlaſtnoſt; i Kořene
jagiſtě rozcház se newiditebná
moc, liſti a Dwoce gednomu každe
mu Stromu ſformu gi ch, gať pri
rozeni geho ſſebau neſe: Tak ſe hru
ſſka wrbowého, lipa ſſiſkowého, Eri
winného zč. Kweu, liſtu, Dwoce,
roditi nemůž, neſ ſwé vlaſtni. Tak
Kořenové. Swěta a mworu niž gſau
Moc, Maudroſt a Dobrota Bo
ži.

Moch jagiſtě geho ſtogi roſſe
co, ſterauž ſdyby od gal Bůh, w nte
by ſe obrátil Swět, tak gaťo prně ni
čimž byl. Protož každá Dylinta ka
ždſ laměneť, každy práſſel před oči
ma naſſima ſtogi ch, gi widitebným
znamením newiditebně pſtorně
Boží moch, ſterauž geg ſebau wbyu
drži. D roſſem pať ſim ch mworu ſe
hmyženi, gaťo y vlaſtni náſſe (ne na
ſſi neſ Boží moch ſe dčgi ch) dčhč
ni, pſtornau newiditebnau moc
Boží

Boží nam k spášení představení
(Rim. 1. 20.) Dobrota vať Boží
tvorů sebau zavláhuje, gednemu
každému toho což k geho zachová-
ni a zřítu přináleží dodávaje.
Naposledy všudy rozlita Boží
Mudrost vřáská, aby geden každ
emor tím byl čímž bžti má, Vase
sobě podobný pldil, bez marení a
misseu přirození.

Expor 2 od
gwidj.

os Aniz mi tu kdo na odpor nastu-
pá, že mně w Swěť wěcy ginal-
gau než bžti magi, a přirození ge-
gich wnhledáwalo: tu přikladu, že
Dabel a Elowět jli gšau a žlě owo-
ce, (hříchů a ohavnosti) přinásegi:
geisto koken fivota gegich, Wůh do-
brá gest. Nebť y při stromu podo-
bnau wěc widime, a wšat tím ko-
ten nebžmá minen: Sinenowicě, že
když se cnyš Raub do Stromu stě-
pi, a vgne se, a wyroste, nese Dwoce
ne gatěby Koken chřel, než gatěho
přirození sám gest. Tak kdž An-
gele a lidě cnyš šimě w srdce pusti-
li, žlost; a ta se wgała, gž podle ní D
woce

wſſe neſau, ačtoli na dobrém Ko-
 nu ſtogi, a geho wſláhau ſe zapáge
 gi; Co tím Koken winen?

4

Napoleďn rozuſíme také, že ačtoli ^{Uto wſſeged}
 Důh wſſectſo ^{no ſtrže dnu} wſſech dělā, nedělā ^{he gde}
 wſſat immediate a zágračnē nēgaſ, mediate,

než proſtředkowánim ſamých Ewo-
 rů. Odtudž ſyc hlaupřim ſe zdā, že
 což ſe dēge, ſamo ſe dēge, aneb ged-
 dni gen Eworowē při druhých dē-
 lagi: Wſſat y tu geſt dokonalā o-
 pět ſtromu těleſnému podobnoſt.
 Nebo ačtoli na ſtromě wiſſech D-
 worce ne ſamého kokene ſe drží, a ne
 inē° immediate wſlāhu pige, než drží
 ſe wſſe, a od ni poſtopce wſlāhu při-
 gimā; hlaupřibn ſe wſſat Kokene od-
 čitalo, poněwadž inē° přimodně wſſe-
 cſo plyne celému ſtremu. Víte ja-
 giſtě Babelſo wſlāhu i neabližſi ra-
 toleſtſk, ale ja odtud? Opět i ginē,
 giž ſe drží: a ta opět i té, inſž wyro-
 ſtā; až ſe přigde do ſmene, a napo-
 ſledn do Kokene, iněhož wſſectn raro-
 leſti, a co na nich geſt, gedno ſtrže
 druhé, wſlāhy doſtāwagi. Tak ať ſnā

W.

mi Ewo-

14 3 Boha a Bohem

mi Tworj. Ku příkladu: mám gá
a cnyim to sobě živor. Dostud gá
ten? ; Boha mi, ne odgynud plnye:
Tak tim sem gíst, gako je volební
Světlo ; Slunce(a ne ; Hvězd
neb od gynud) pocházej. Ale gáť we
mně ten živor působí Bůh? jdiť
bez prostředků, záračným nĕgáťm
(gako na počátku to Adama) to decho
tváním? Dicit: ale přej prostředky.
Živor jagistě we mně drží se horko-
stí Ohně, kterč we mně gest. Oheť
ten drží se we mně proto, že ; mast-
nosti křve křeráť we mně gest, potra-
vou má. Křve mi se zajiňváním
pokrmů a nápojů dodává. Pokr-
mové a Nápoje góně wrostagi mi
; Živlů ; Živlů pak aby ty to ty
wrostali, obloha křemu Světa,
Zepła, Bláhn, a tagně své moc
dodává. Obloha pak aby to půso-
bila, poručil Bůh, a gíť tomu na-
stroguje. (Job. 38. 33. 37) A tak
cedy Bůh přej ty nĕcť dělá: Pro-
to se ty pŕwodu nĕsť ob něho
plne, aťoli gedne přej druh, gako
potru

vo trubách: V on sám wſſeho toho
 wewſſech ſtupnich taguſhm Kedit-
 lem juſtáwá. (wiſ; Job. Kap. 36.
 37. 38. 39. 40) To geſt coſ; Báh
 sám diſ; Gá wſſeſſim Nebesa, a oua wſſe
 Ruſſi Zem; Země pať wſſeſſi obě. Meſt a
 o Dieg. a en wěcy wſſeſſi was (Dſe: 2. 12.)
 Podobně, cſtim wſſobě Rozum,
 inám, wjm, a wmini něco, (Nebo to
 nás, ne whowadech ſkojil rozum-
 noſt.) Odkud to? Obloha mi dala
 Complérſ; to gt, Wrip a Paměr,
 gemněgſſi neb mdleagſſi. Ale odkud
 to wſſala Obloha? Báh prwě roždě-
 lil Planětám mocy ſwěťwání gich
 w Zweru niſſſiſſi aby to den početi a
 hrozeti mého, tať neb tať paprſſe
 waſſ, on ge roſſázet. (Job. 38. 37.
 Eyrach. 43. 11) A tať tedy odně^o,
 y je wrip mám, y je tať mnoho neb
 málo mám, geſt: a wſſat ſſerje Oblo-
 hu. Rozněcu gili w ſobě rozumnoſt
 čtenjm knih, neb poſſlaucháním ſi
 di mauderſch, neb wčem ſlowáním
 wlaſtnjm, y to wſſe od Boha. Nebo
 kdo ſtomi chur dáwá? Kdo occa-
 ſſi a pſiſſin naſſeſſá? Kdo těm tictiſ;
 Wi. y pro

16 3 Boha a Bohem ge wſſeckſo
y pro mne vſitečné knihy psali w
mikal? Kdo tomu kterſz mi někdy
maudke mluwil, w vsta wſlādal?
Kdo prawim, neſ Bůh? Nebo byt
pať y oni gedni od druhých brali, od
toho pať neyprwňegſi? K Studni-
cň se wſdy pſigeti muſſ. Kde bē
že rozum a řeč (geſtje prawim) ſdo
něco vſitečného mluwſ? Kde ſluch
a poſornost, ſdo vſitečně poſlau-
chā? Odkud owſſem pſemſſlegič
mu vſitečného něco/na mysl w pa-
dā? Bůh, Bůh geſt, blaheſlawenā
a neſtewāſenā ta Studnice, i niſ
bytnost, ſitwoſt, rozumnoſt, proſpě-
ſnoſt náſſe, a co ſeli kterſ ewer mā.
wſſeckſo plyne. A tať ſumman wſe-
ckſ wěcy od Boha, gedny ſtrz druhé
wytroſtagi, aſ do toho neyntenſſiho
wlaſtſu, nedrobněgſiho práſtſu:
Wſſeckſ ſe geho moč a wůlſ dēgi, aſ
y do to^o negmenſſiho čerwějka hnutſ:
Proco ſe ani ten negmenſſi liſtiček
na Stromě/ani neymenſſi geho ſil-
ka/dd ginud neſ i Kſtene, wlaſhy a
ſitwnoſti mini nemāſeme.

Kap: